

## طرح آلون؛ اولین گام‌های شکل‌گیری کرانه باختری، نوار غزه و ایجاد تشکیلات خودگردان فلسطین

# استخوانی لای زخم‌های بی‌شمار فلسطین



محمد وحیدی

همزمان با به رسمیت شناختن فلسطین در سازمان ملل متحد، در کنست هم طرح الحاق کرانه باختری به سرزمین‌های اشغالی تصویب شد. وضعیت عجیب و پیچیده کرانه باختری و زندگی سخت در آن با وجود استخوان لای زخمی به نام تشکیلات خودگردان فلسطین، مثل هر رویدادی نقطه آغازی دارد. در این شماره به سراغی طرحی رفته‌ایم که نقطه کرانه باختری، نوار غزه و ایجاد تشکیلات خودگردان را کاشت و هرچند کامل اجرا نشد؛ اما پایه‌گذار اتفاقاتی بود که الان در کرانه باختری شاهد آن هستیم.

### ایگال آلون

طرح آلون یک طرح سیاسی بود که پیشنهاد می‌کرد سرزمین‌های کرانه باختری که در جنگ شش روزه اشغال شده بودند، بین اسرائیل و یک نهاد خودمختار تحت کنترل ساکنان سرزمین‌های فلسطینی یا در یک کنفدراسیون با پادشاهی اردن تقسیم شوند. قرار بود نوار غزه در هر ترتیبی در آینده تحت اشغال اسرائیل باقی بماند. این طرح در سال ۱۹۶۷ توسط ایگال آلون، وزیر کار، به نخست‌وزیر لوی اشکول ارائه شد. این طرح رسماً پذیرفته نشد، اما تأثیر عمده‌ای بر سیاست شهرک‌سازی اسرائیل در طول دهه‌ها و تا امروز در کرانه باختری و زمانی در غزه و اکنون در اطراف آن، در زمان دولت‌های اتحاد و کار و تا به قدرت رسیدن حزب لیکود در سال ۱۹۷۷ داشت. طرح آلون در ۲۶ ژوئیه ۱۹۶۷ به دولت ارائه شد؛ حدود یک ماه پس از جنگ شش روزه. تحت عنوان «آینده سرزمین‌های آزاد شده در غرب اسرائیل و راه‌های رسیدگی به مشکل پناهندگان عرب»، آلون پیشنهاد داد که دولت سیاستی فوری اتخاذ کند که ابهامات مربوط به حدود پس از جنگ شش روزه برطرف شود.

### طرح آلون

طبق طرح آلون، حدود شرقی فلسطین اشغالی در امتداد رود اردن، از مرکز دریای مرده در امتداد مرز اجباری در منطقه آراوا ادامه خواهد یافت. در منطقه شهر اریحا، اسرائیل از یک نوار باریک که پادشاهی اردن و کوه‌های سامره را به هم متصل می‌کند، عقب‌نشینی خواهد کرد. در دامنه کوه، سیستمی از جاده‌ها وجود خواهد داشت که به اسرائیلی‌ها اجازه می‌دهد از شرق سامره به سمت اورشلیم و دریای مرده حرکت کنند. بخش عمده‌ای از سرزمین‌های کرانه باختری، نوار غزه و سینا به ساکنان عرب منطقه داده خواهد شد. اسرائیل دره اردن و بخش شرقی کوه‌های کرانه باختری را که جمعیت کمی داشتند، اشغال خواهد کرد و مرز به الخلیل خواهد رسید. علاوه بر این، اسرائیل مناطق دیگری را که از نظر امنیتی اهمیت دارند، مانند کوه‌های اطراف کریدور اورشلیم، منطقه گوش اتریون، کوه‌های بنیامین و اورشلیم شرقی و بخش‌هایی از سینا، حفظ خواهد کرد. طرح آلون پیشنهاد می‌داد که به ساکنان سرزمین‌های اشغال شده اجازه داده شود تا بین ایجاد یک موجودیت مستقل یا پیوستن مجدد به اردن یکی را انتخاب کنند. این به رسمیت شناختن اقتدار ساکنان این سرزمین‌ها و لزوم مشارکت دادن آن‌ها در تصمیمات مهم مربوط به آن‌ها، در نحوه برخورد با آن‌ها در آن زمان و سال‌های پس از آن غیرمعمول بود.

### قصد آلون از ارائه این طرح

ایگال آلون در ارائه طرح خود چندین هدف اصلی از منظر سیاسی، جمعیتی، امنیتی و اخلاقی (برای یهودیان) داشت. از منظر سیاسی، آلون می‌خواست دولت اسرائیل طرح صلحی را به ابتکار خود ارائه دهد تا بر ملاحظات

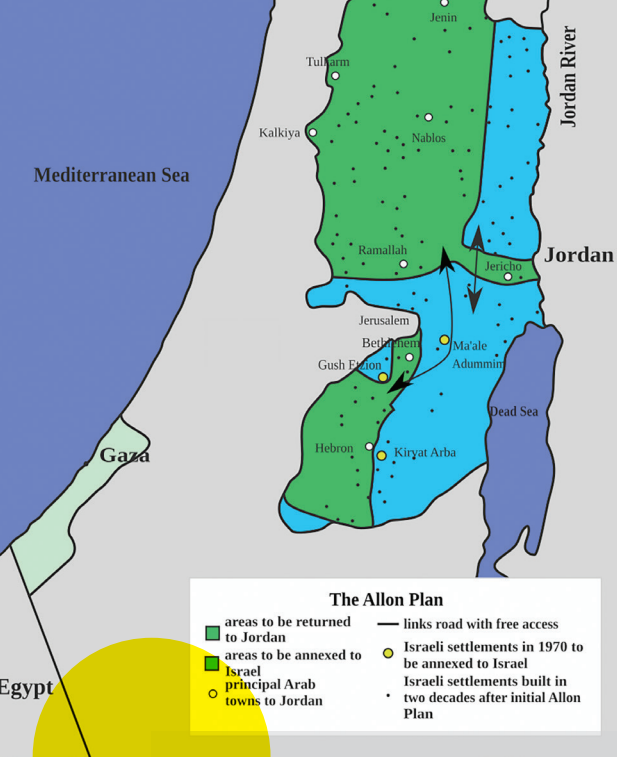
قدرت‌های بزرگ تأثیر بگذارد و راه حلی را که برای اسرائیل ناخوشایند خواهد بود، به آن تحمیل نکند. از نظر جمعیتی، هدف آن حفظ اکثریت یهودی در اسرائیل بود. این طرح امکان گسترش اسرائیل را بدون افزایش تعداد ساکنان غیریهودی آن فراهم می‌کرد. از منظر امنیتی، آلون یکی از اصول راهنمای استراتژی ملی اسرائیل، «مرزهای قابل دفاع» را اینگونه تشریح کرد: «رود اردن و عمق استراتژیک ایجاد شده توسط فضای جغرافیایی از غرب آن تا بزرگراه آلون، در دامنه‌های شرقی رشته کوه‌های مرکزی در امتداد کرانه باختری، به عنوان مرز استراتژیک اسرائیل، منوط به عقب‌نشینی به مرز قبل از جنگ شش روزه، به منظور تلاش برای جلوگیری از تلاش دشمن برای حمله از شرق (و با توجه به شکست بازآزادسازی و تحقق حمله) به ارتش اسرائیل اجازه می‌دهد تا ماوریت دفاعی را با احتمال موفقیت بالا انجام دهد؛ در عین حال فضای کافی بین خط سبز در غرب و بزرگراه آلون در شرق باقی می‌گذارد تا امکان مصالحه ارضی فراهم شود.»

از دیدگاه اخلاقی، هدف این نبود که مردم دیگری را کنترل کنیم و به آن‌ها اجازه دهیم زندگی خود را مدیریت کنند، یا تحت حکومت دیگری که به آن علاقه دارند، باشند.

### جنگال بر سر طرح آلون

طرح آلون رسماً توسط دولت اشکول با دولت‌های پس از آن پذیرفته نشد. بحث‌هایی در مورد آن انجام شد، اما هرگز در دولت به رأی گذاشته نشد. این طرح برای برخی از رهبران «اتحاد»، به رهبری گلدا مایر، قابل قبول نبود. اگرچه در ۱۹ گوست ۱۹۷۲، گلدا مایر در مصاحبه‌ای با روزنامه معاریو گفت: «برای من مهم نیست که آن را طرح آلون بنامید، اما اصل برای من این است، داشتن مرزهایی با اعراب کمتر». برخی از احزاب ائتلافی آن زمان، به رهبری جبهه آزادی‌بخش ملی و جبهه داخلی یهود، به شدت با آن مخالفت کردند، زیرا طرفدار ایده و طرح اسرائیل بزرگ بودند. موشه دیان، وزیر دفاع، این طرح را نپذیرفت و ادعا کرد که زمان به نفع اسرائیل است و منتظر پیشنهاد اعراب و قدرت‌های بزرگ می‌ماند. دیان طرح جایگزینی را پیشنهاد کرد که تمرکز اصلی آن شهرک‌سازی در دامنه کوه بود، با هدف قطع پیوستگی شهرک‌های عربی در این سرزمین‌ها. کشورهای عربی و رهبران فلسطینی با این طرح مخالفت کردند. پادشاه اردن، در پی الحاق تمام کرانه باختری به پادشاهی خود بود، در حالی که سازمان آزادی‌بخش فلسطین به دنبال فلسطین بزرگی بود که به اردن وابسته نباشد.

با این حال، ملک حسین همچنان به تماس مداوم با دولت اسرائیل به طور کلی و با آلون به طور خاص ادامه داد، با این درک که اگرچه در سطح علنی باید وفاداری خود را به اصل عقب‌نشینی کامل اعراب و «مهم نیست چه اتفاقی بیفتد» اعلام کند، اما در عمل یک فرایند سیاسی مبتنی بر اصل مراحل امکان‌پذیر بود که در چهارچوب آن می‌توانست طبق طرح کلی آلون، کنترل جزئی کرانه باختری را به دست گیرد. بلافاصله پس از وقایع «سپتامبر سیاه»، ملک حسین و ایگال آلون یک حرکت دیپلماتیک را آغاز کردند که هدف آن، طبق نشریات اردنی، ملاقات آن‌ها در اوایل سال ۱۹۷۱ برای بحث در مورد یک طرح صلح بود. در ۱۵ مارس ۱۹۷۲، ملک حسین طرح فدراسیون را ارائه کرد؛ طرحی برای ایجاد یک نهاد مستقل فلسطینی کرانه باختری که با اردن در قالب یک «پادشاهی متحده عربی» فدرال می‌شد. در ۲۴ مارس ۱۹۷۲، آلون اعلام کرد که به نظر او اسرائیل دلیلی برای مخالفت با طرح فدراسیون ندارد، اما باید واقعیت‌های میدانی مشخص شود و توزیع شهرک‌ها طبق طرح او تکمیل گردد.



### نقشه طرح آلون: منطقه‌ای که با رنگ آبی مشخص شده و برای اشغال توسط

اسرائیل در نظر گرفته شده است؛ منطقه‌ای که با رنگ سبز مشخص شده برای بازگشت به اردن یا تأسیس یک نهاد مستقل در نظر گرفته شده است. نوار غزه با رنگ سبز روشن مشخص شده است. در پیشنهاد ارائه شده به دولت اسرائیل در ۲۶ ژوئیه ۱۹۶۷ با عنوان «آینده سرزمین‌ها و روش‌های مدیریت پناهندگان»، قرار بود این نوار، از جمله ساکنان دائمی آن، در هر ترتیبات آینده‌ای، بخش جدایی‌ناپذیر اسرائیل باشد. اشغال رسمی آن توسط اسرائیل تنها پس از اسکان پناهندگان نوار در خارج از آن صورت خواهد گرفت.

### عاقبت طرح آلون

طرح آلون و سند گالیلی که در ۳ سپتامبر ۱۹۷۳ توسط دبیرخانه حزب کارگر تصویب شد و در برنامه حزب، در آماده‌سازی برای انتخابات هشتمین کنست، تثبیت شد، مشروعیت طرح شهرک‌سازی (که در آن زمان در حال تحقق بود) را نشان می‌دهد. در گذرگاه رفح، بلندی‌های جولان، دره اردن و رشته‌کوه‌های بالای آن، مطابق با طرح آلون، در واقع اساس سیاست شهرک‌سازی دولت‌های اسرائیل بود. بین سال‌های ۱۹۶۷ تا ۱۹۷۷، ۷۶ شهرک ساخته شد که دو پامتر طرح آلون را برآورده می‌کردند: ضرورت امنیتی، مرزهای قابل دفاع و عدم وجود مشکل جمعیتی. تنها انحراف از طرح کلی طرح آلون در حوزه شهرک‌سازی، نتیجه ابتکار عمل جنبش گوش امونیم با حمایت کامل شیمون پرز، جانشین دیان در وزارت دفاع بود. همان‌طور که اعضای گوش امونیم گواهی دادند، شیمون پرز در سال‌های ۱۹۷۵ تا ۱۹۷۷، زمانی که مبارزه برای تصاحب زمین سیاست‌ها در جریان بود و آدرس آن‌ها در دولت اسرائیل بود. پس از به قدرت رسیدن لیکود در سال ۱۹۷۷، مرزهای طرح آلون نقض شد و گوش امونیم شروع به سکونت در بیشتر مناطق کرانه باختری کرد. پس از توافق صلح با مصر، اسرائیل از شبه جزیره سینا تا مرزهای ۴ ژوئن عقب‌نشینی کرد. خود آلون از رأی دادن به این توافق در کنست خودداری کرد زیرا با اهداف استراتژیک مورد حمایت او همسو نبود، اگرچه اظهار داشت که امضای این توافق خوب بوده است. در سال ۱۹۸۴، وزیر بیگال هوروویتز (یکی از بنیانگذاران لیکود) پیشنهاد داد که طرح آلون به عنوان مبنای سیاسی برای دولت وحدت که در آن سال تشکیل شد، عمل کند. از اواسط دهه ۱۹۹۰، عبارت «طرح آلون پلاس» یا «طرح گسترش یافته آلون» در گفتمان سیاسی اسرائیل رایج بوده است. این عبارات به منظور اشاره به رویکردی منحصر به فرد برای حل مناقشه اسرائیل و فلسطین که مشخصه احزاب میانه‌رو است، به کار می‌رود؛ عقب‌نشینی از بخش‌های بزرگی از کرانه باختری، طبق طرح اولیه آلون، به همراه گسترش‌هایی متناسب با بلوک‌های بزرگ شهرک‌های یهودی‌نشین که در حال حاضر و بعد از ۷ اکتبر در همین چند هفته اخیر، طرح الحاق کرانه باختری به سرزمین‌های ۱۹۴۸، همزمان با به رسمیت شناختن کشور فلسطین در سازمان ملل در حال اجرایی شدن است.